

*RÉGI MAGYARORSZÁGI NYOMTATVÁNYOK*  
*1671 – 1685 (5. KÖTET) KOL. HELTAI*  
JÁNOS, KOVÁCS ESZTER, P. VÁSÁRHELYI  
JUDIT, PERGER PÉTER, SZVORÉNYI  
RÓBERT, TÓTH ANNA JUDIT ÉS  
V. ECSEDY JUDIT., ORSZÁGOS SZÉCHÉNYI  
KÖNYVTÁR, BUDAPEST, 2023, 1556 S.  
ISBN 978 963 200 731

Régi magyarországi nyomtatványok (RMNy) – Staré uhorské tlače predstavuje najnovší piaty zväzok maďarskej národnej retrospektívnej bibliografie, ktorý je výsledkom dlhodobého výskumu prebiehajúceho na pôde Országos Széchényi Könyvtár. Celý tím pracovníkov viacerých generácií ponúka anotovaný katalóg ranonovovekých územne a jazykovo hungarikálnych tlačí od roku 1671 do roku 1685. RMNy nezahŕňa záznamy tlačí vydávaných na území Slavónie a Chorvátska, ktoré síce v určitom období patrili do Uhorského kráľovstva, ale v sledovanom období 17. storočia ešte stále boli pod vládou Budínskeho pašalíku. Spomínaný katalóg tak nepredstavuje len bibliografiu tlačí, ale okrem bibliografického popisu prezentuje aj kultúrne-historické analýzy každého dokumentu, čím poskytuje bohatý zdroj faktografických informácií pre následný výskum dejín knižnej kultúry a príbuzné vedné odbory.

Katalóg RMNy – Staré uhorské tlače nadväzuje na storočnú intelektuálnu tradíciu evidencie tlačí reprezentujúcich bohatý intelektuálny život uhorskej spoločnosti započatú už v 18. storočí, keď dovtedajšie ojedinelé snahy boli zhrnuté v rozsiahlom diele Károlya Szabóa Stará uhorská knižnica (RMK) vydanom v rokoch 1879 a 1898. Po vydaní RMK sa maďarská verejnosť obrátila so zvýšeným záujmom k výskumu staromaďarských tlačí a začali sa objavovať snahy o vytvorenie kompletnej maďarskej retrospektívnej bibliografie. Tento epochálny projekt dostal konkrétnejšiu podobu v roku 1952, keď sa na pôde Országos Széchényi Könyvtár s každoročnou podporou Maďarskej akadémie vied začala organizovať pracovná skupina mladých literárnych historikov a knihovníkov, ktorí začali zbierať údaje opísané v literatúre, recenzovali zahraničné bibliografie, začali revíziu maďarských knižníc a tak revidovali nové vydania RMK I.-II.

Do modernej doby boli tieto tendencie prenesené vo forme anotovaného katalógu RMNy, ktorého prvý návrh bol predložený v roku 1954 pod vedením Bélu Varjasa. Pracovná skupina sa po rôznych personálnych obmenách uzniesla na metodike celej edície, ktorá je dodržiavaná aj v najnovšom zväzku. Vznikol koncept anotovanej bibliografie, keď bibliografický popis bol doplnený o obsahový prieskum a kompletný popis literatúry. Prvý zväzok vydali traja hlavní autori Gedeon Borsa, Ferenc Hervay a Béla

Holl v roku 1971 a za svoju prácu získali aj cenu Maďarskej akadémie vied. Pracovná skupina odvtedy nepretržite pracuje na realizácii pôvodného konceptu s pomaly sa meniacim personálnym zložením. Doteraz na seba jednotlivé nové zväzky nadväzovali každých 12 až 17 rokov.

Prvý zväzok obsahuje tlače vydané od roku 1473 do roku 1600, druhý zväzok od roku 1601 do roku 1635, tretí 1636 – 1655 a štvrtý zväzok sa venuje obdobiu od roku 1656 do roku 1670. Postupne sa na bibliografiu vystriedalo viacero pripravovateľov a editorov a najnovší zväzok, ktorý vyšiel v roku 2023 do tlače pripravil tím viacerých autorov vrátane Heltai Jánosa, Kovács Eszter, P. Vásárhelyi Judit, Perger Péter, Szvorényi Róbert, Tóth Anna Judit a V. Ecsedy Judit. Každý z autorov sa zamerával na rozdielne aspekty tlačených diel a historického kontextu. Tento zväzok obsahuje 1 556 strán a predstavuje 931 podrobných bibliografických záznamov.

Na prvých 50 stranách je bádateľovi predstavená metodológia spracovania vybraných tlačí v maďarskom, latinskom a anglickom jazyku, ktorá je totožná s metodológiou nastavenou už v predchádzajúcich zväzkoch. Záznamy sú radené chronologicky podľa roku vydania. Ak rok vydania nie je jasný, sú zaradené podľa pravdepodobného datovania. V takom prípade sú zaradené podľa stredového dáta pravdepodobného obdobia. Pod jedným kalendárnym rokom sú tlače zoradené abecedne podľa miesta vydania. Záznam ďalej neopomína ani bibliografické referencie z predchádzajúceho spracovania, ako je napríklad pre naše podmienky stále relevantná Čaplovičova Bibliografia tlačí vydaných na Slovensku do roku 1700. Záznam ďalej zohľadňuje aj detailné informácie o obsahu diela a zaznamenáva všetky variantné a neskoršie vydania textu, ako aj výťah výskumu k spomínanému dielu. V neposlednom rade je zaujímavý aj uvádzaný údaj o všetkých dohľadaných kópiách v pamäťových inštitúciách nielen v Budapešti, ale aj v Bratislave, Košiciach, Szegede, Užhorode, Cluj-Napoca a iných, čo odzrkadľuje rozsah výskumu a mravenčiu prácu tímu autorov. Nechýbajú ani registre – register tlačiarňí a tlačiarov, menný register, miestny register, register jednotlivých titulov, ako aj predmetový register. Ďalšou špecialitou katalógu RMNy je aj príloha fotografických kópií titulných strán tlačí uvedených v danom zväzku a register maďarských básní.

Zväzok obsahuje okrem iných aj 48 tlačí, ktoré boli vydané na území Uhorska čiastočne alebo úplne v českom či slovenskom jazyku. Ide najmä o kalendáre, modlitebné knižky, kancionály, príležitostné tlače apod. V katalógu sa tak nachádzajú diela, ktoré už boli predtým zachytené v slovenských a českých bibliografiách, ale prináša aj nové výsledky, ktoré môžu prispieť aj k slovenskému výskumu dejín knižnej kultúry.

Na bibliografiu Staré uhorské tlače sú naviazané mnohé sondážne výskumy, ktoré maďarskí kolegovia pravidelne prezentujú na medzinárodných konferenciách a vo vedeckých štúdiách, mimo iné uverejnených aj na stránkach tohto periodika.<sup>1</sup>

Ako už bolo spomenuté vyššie aj tento zväzok je dôležitým zdrojom pre pochopenie historických udalostí a kultúrneho kontextu vtedajšieho Uhorska, vrátane významných

<sup>1</sup> KOVÁCS, Ester. Jazykové Slovacikální tisky v nejnovějším svazku (V. 1671 – 1685) Régi Magyarországi Nyomtatványok. In: *Kniha 2020: zborník o problémoch a dejinách knižnej kultúry : výskum dejín knižnej kultúry na Slovensku a v stredoeurópskom priestore*. Teória výskumu. Vedecké zborníky. Martin: Slovenská národná knižnica, 2020. ISBN 9788081491382

udalostí ako boli napríklad výstavba absolutistického štátu za vlády Leopolda I., ktorý sa snažil centralizovať moc a posilniť kráľovskú autoritu. Jeho snaha postupne vyvrcholila do Wesselényiho sprisahania a Thökölyho povstania. Ďalej tu môžeme sledovať ako postupovali reformačné a rekatolizačné snahy v Uhorsku. RMNy je tak bohatým a nenahraditeľným primárnym zdrojom pre komplexný historický a interdisciplinárny výskum ranonovovekých uhorských dejín.

*Mgr. Miroslava Soláriková*